

Luleå tekniska universitet
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Jana Hejzlar
+46 8 5630 8819
Jana.hejzlar@hsv.se

Beslut
2012-07-02
Reg.nr641-5484-11

Beslut om tillstånd för konstnärlig examen på forskarnivå.

Högskoleverket beslutar att inte ge Luleå tekniska universitet tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå.

Ansökan och ärendets hantering

Luleå tekniska universitet har den 13 oktober 2011 ansökt till Högskoleverket om tillstånd för konstnärlig examen på forskarnivå. För bedömning av ansökan har Högskoleverket anlitat följande sakkunniga: lektor Annikka Konttori-Gustafsson, Sibelius Akademin, Nina Malterud, f.d. rektor vid Konsthögskolan i Bergen samt lektor Håkon Stödle, Universitet i Tromsö. Underlag för bedömningen har varit ansökan med bilagor och intervjuer med ledningen för universitetet, berörd fakultet och institution, handledare samt doktorander den 29 maj 2012. Då Luleå tekniska universitet prövades för samma område år 2010 har bedömargruppen även tagit del av de sakkunnigas yttrande som var underlag för Högskoleverkets beslut den 26 oktober 2010 att inte ge universitetet tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå. Lektor Annikka Konttori-Gustafsson deltog som sakkunnig även vid det tillfället.

Bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och i högskoleförordningen samt utifrån de kvalitetsaspekter för konstnärlig utbildning på forskarnivå som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

De sakkunnigas bedömning är att Luleå tekniska universitet inte bör ges tillstånd för konstnärlig examen på forskarnivå eftersom den nuvarande miljön är för liten och en tydlig strategi för hur den nya forsknings- och utbildningsmiljön ska utvecklas för att doktoranderna ska ges förutsättningar att uppnå examensmål saknas. Högskoleverket instämmer i denna bedömning.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Luleå tekniska universitet tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå.

Beslut i detta ärende har fattats av ställföreträdande verkschefen Lennart Ståhle efter föredragning av utredaren Jana Hejzlar i närvaro av avdelningschefen Maria Sundkvist.

Lennart Ståhle

Jana Hejzlar

Kopia till:

Utbildningsdepartementet

De sakkunniga

Granskning av ansökan om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå vid Luleå tekniska universitet

Uppdraget

Luleå tekniska universitet inkom den 13 oktober 2011 med en ansökan till Högskoleverket om tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå inom området musik. Vi, Annikka Konttori-Gustafsson, Sibelius Akademin, Nina Malterud, f.d. rektor vid Konsthögskolan i Bergen, och Håkon Stødle, Universitetet i Tromsø, har fått i uppdrag att bistå Högskoleverket vid bedömningen av ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och i högskoleförordningen samt utifrån de kvalitetsaspekter som Högskoleverket har utarbetat. Underlag för bedömningen har varit ansökan med bilagor och intervjuer med ledningen för universitetet, berörd fakultet och institution, handledare samt doktorander den 29 maj 2012. Då Luleå tekniska universitet prövades för samma område år 2010 har vi även tagit del av de sakkunnigas yttrande som var underlag för Högskoleverkets beslut den 26 oktober 2010 att inte ge universitetet tillstånd att utfärda konstnärlig examen på forskarnivå. Lektor Annikka Konttori-Gustafsson deltog som sakkunnig även vid det tillfället.

Området för examenstillstånd

Benämningen på området för det sökta examenstillståndet är musik. I området ingår ett forskarutbildningsämne – musikalisk gestaltning. Examensbenämningen är ”konstnärlig licentiatexamen i musikalisk gestaltning”/”konstnärlig doktorsexamen i musikalisk gestaltning”. Utbildningen kommer att bedrivas vid avdelningen musik, dans och teater på campus Piteå.

Vi bedömer att det valda området och examensbenämningarna är rimliga.

Resurser

Lärarkapacitet och -kompetens

Vårterminen 2012 var nio professorer verksamma inom musikområdet. Vid samma tidpunkt var en licentiand som kommer att examineras denna termin och två doktorander aktiva inom musikalisk gestaltning. Doktoranderna är antagna vid den nationella konstnärliga forskarskolan. Examen kommer för dessa två doktorander att utföras av Göteborgs universitets konstnärliga fakultet. Höstterminen 2012 avser Luleå tekniska universitet att finansiera ytterligare två doktorander. Antalet lärare står mer än väl i proportion till områdets innehåll och omfattning när det gäller antal doktorander. Den konstnärliga kompetensen bland ämnets sju konstnärliga professorer är mycket god och förstärks av två professorer i musikpedagogik med konstnärlig inriktning. En konstnärlig forskarassistent beräknas inom kort befordras till biträdande professor. Ytterligare nio konstnärliga lektorer är anställda vid avdelningen.

Huvudhandledaren, som är professor i musikalisk gestaltning, är ämnesföreträdare. Denne är även anställd vid Göteborgs universitet och deltar i den konstnärliga forskarskolans handledarmöten. Två av de övriga konstnärliga professorerna deltar som biträdande handledare. De konstnärliga professorerna har erfarenhet av att handleda på avancerad nivå. När det gäller orkesterinstrument är lärarkompetensen något begränsad men detta bör kunna hanteras genom samverkan inom forskarskolan. Professorerna, forskarassistenterna och några av lektorerna har tid avsatt för konstnärligt utvecklingsarbete/konstnärlig forskning. Eftersom antalet doktorander ska öka även 2013 behöver samtliga handledare ges möjlighet att genomgå handledarutbildning av relevans för konstnärlig forskarnivå.

Infrastruktur

De infrastrukturella förutsättningarna är mycket goda och främjar interaktion såväl mellan olika studentgrupper som mellan studenter och lärare. Studenter, doktorander och lärare vid campus Piteå har bland annat god tillgång till repetitionsrum och studios för musikinspelningar, radio- och TV-produktion samt dansutbildning. Ett konserthus i toppklass, Studio Acusticum, är samlokaliserat med övriga lokaler. Där finns den stora konsertsalen med 700 publikplatser och en flexibel konsertlokal, Black Box. Här finns även en miljö avsedd för komposition, där det också ges möjligheter att bedriva elektroakustisk komposition.

Ekonomi

Vid tidpunkten för den förra prövningen framstod de ekonomiska förutsättningarna för att bygga upp en välfungerande och stimulerande miljö för konstnärlig utbildning på forskarnivå mycket svårbedömda. Nu finns en tydlig satsning från

universitetsledningen på att utöka antalet doktorander så att minsta antalet kommer att kunna vara 6–7 personer. Att universitetet har utvecklat ett system för att låta konstnärliga produktioner väga lika tungt som vetenskapliga i den prestationsbaserade modellen för intern resursfördelning är positivt. Tillsättningen av två doktorandanställningar är i slutskedet. Antalet sökande (24) är mycket lovande. Ytterligare två doktorandanställningar kommer att tillsättas under 2013. Utöver universitetets satsning kan även institutionen komma att tillsätta ytterligare en anställning.

Vi saknar dock resonemang kring andra kostnader förbundna med genomförandet. Här handlar det både om att utveckla kurser, att ge samtliga konstnärliga professorer möjlighet att genomgå handledarutbildning avsedd för just det konstnärliga området på forskarnivå och att öka interaktionen mellan miljön i Piteå och den nationella konstnärliga forskarskolan. Särskilt kontakten mellan landets doktorander inom musikområdet är angelägen. Vår bedömning är att det nu finns ekonomiska resurser som säkrar att en genomtänkt uppbyggnad av konstnärlig utbildningen på forskarnivån inom musikområdet har påbörjats. De första två nya doktoranderna kommer att vara antagna till höstterminen 2012 och ytterligare två ska finansieras 2013. Vi saknar dock en vision och handlingsplan för hur miljön ska utvecklas på längre sikt.

Organisation

Sedan januari 2011 samlas konstnärliga och pedagogiska ämnen i storinstitutionen konst, kommunikation och lärande som är en del av universitetets filosofiska fakultet. Vid institutionen bedrivs utbildning på forskarnivå inom nio ämnen, däribland musikalisk gestaltning, musikpedagogik och ljudteknik. Musikområdet ingår i institutionens avdelning för musik, dans och teater. Filosofiska fakultetsnämnden har huvudansvar för utbildningen på forskarnivå. Prefekten är ansvarig för arbetsledning och ekonomi på institutionen och har därmed ledningsansvar också för hur utbildningen bedrivs. För varje forskarutbildningsämne finns en ämnesföreträdare som har huvudansvar för utbildningen på forskarnivå inom ämnet och för ämnets allmänna utveckling. Huvudhandledaren är anställd vid institutionen och har helhetsansvar för doktorandernas utbildning.

Det är för tidigt att säga huruvida den nya organisationen klarar av att säkra att den konstnärliga utbildningen på forskarnivå, med tanke på dess särart och relativt ringa omfattning, inte marginaliseras. Vi bedömer efter våra samtal med universitets- och fakultetsledningen samt prefekten att satsningen på utvecklingsområdet musik och teknik liksom på konstnärlig utbildning på forskarnivå är högt prioriterad men noterar att konstnärlig forskning inte nämns i policydokumenten.

Utbildningens upplägg, behörighetskrav och antagningsförfarande

Forskarutbildningen i Musikalisk gestaltning leder fram till konstnärlig licentiatexamen (120 högskolepoäng) eller till konstnärlig doktorsexamen (240 högskolepoäng). Utbildningarna består enligt den allmänna studieplanen för konstnärlig utbildning på forskarnivå i musikalisk gestaltning (ansökan, bilaga 4b) av en kursdel om 30-60/60-120 högskolepoäng och ett dokumenterat konstnärligt forskningsprojekt om 60-90/120-180 högskolepoäng. Hela projektet består av en konstnärlig produktion motsvarande minst 50 procent av poängtalet för det konstnärliga forskningsprojekt, dock minst 40/80 högskolepoäng. Resterande poäng består av en reflekterande dokumentation.

Utöver grundläggande behörighet krävs för antagning särskild behörighet i form av konstnärlig examen på avancerad nivå med 120 högskolepoäng inom huvudområdet musikalisk gestaltning, dokumenterad musikalisk verksamhet på hög professionell nivå inom aktuell inriktning, samt mycket goda kunskaper i muntlig och skriftlig kommunikation på svenska eller engelska.

Antagningen till den konstnärliga forskarutbildningen ska ske enligt det styrdokument som finns för antagning till forskarutbildning vid universitetet i övrigt. En intern rekryteringsgrupp utses av prefekten vid institutionen konst, kommunikation och lärande. Universitetet planerar dessutom att, för de sökande som bedöms att i första hand komma i fråga för antagning, ta in yttrande(n) av extern(a) sakkunnig(a). Dessa sökande blir intervjuade. Rekryteringsgruppen gör en rangordning och föreslår antagning till prefekten, som sedan fattar beslut om antagning på delegation av fakultetsnämnden.

Forskarutbildningens upplägg och behörighetskraven är utformade i enlighet med högskoleförordningen. Vi bedömer att detta ger förutsättningar för att den konstnärliga progressionen mellan avancerad nivå och forskarnivå säkras. Antagningsförfarandet är väl genomtänkt. Utifrån utbildningens upplägg, behörighetskrav och antagningsförfarande bedömer vi att det skapas förutsättningar för att doktoranderna ska nå forskarutbildningens examensmål.

Forskarutbildningsmiljö

Forskarutbildning i musikalisk gestaltning har bedrivits vid lärosätet sedan år 2003. Hittills har tre personer disputerat i ämnet men inom ramen för den generella examensordningen. Vid institutionen bedrivs sedan 2007 konstnärlig kandidat- och masterutbildning i musikalisk gestaltning med stort söktryck. Utbildningen på avancerad nivå bedrivs i nära anknytning till konstnärlig forskning och konstnärligt utvecklingsarbete och innehåller även en forskningsförberedande kurs på avancerad nivå med fokus på konstnärlig

forskning. Det finns olika arenor för erfarenhets- och kunskapsutbyte mellan doktorander och studenter vilket är positivt. Samtidigt är det oklart hur mycket tid som de nu aktiva doktoranderna och licentianden faktiskt vistas i miljön.

Den tänkta konstnärliga forskarutbildningen inbegriper individuellt utformade kurser. De kurser som ges på forskarnivå inom universitetet är öppna också för doktorander i musikalisk gestaltning och bland kurserna nämns i ansökan följande med anknytning till det konstnärliga området: Praktikbaserad forskning och Flerdimensionella perspektiv på kvalitativa metoder. Bristen på kurser avsedda för de konstnärliga doktoranderna kan inte kompenseras av universitetets kurser som vilar på vetenskaplig grund. Högre seminarier för doktorander i musikalisk gestaltning, musikpedagogik och ljudteknik måste kompletteras med egna ämnesseminarier.

För att lyckas med att bygga upp det nya konstnärliga området är det nödvändigt att utveckla en strategi och tydlig handlingsplan för konstnärlig forskning som tar sig an frågan hur det som utmärker konstnärliga metoder och dokumentation ska användas och utvecklas till en hög nivå inom den aktuella miljön. Åtminstone någon kurs/seminarieserie som problematiserar kärnan i konstnärlig forskning – kontext, teori, metoder och kvalitetskriterier – bör tas fram och problematik kring dokumentation, skrivande och kritiskt reflektion adresseras. Den befintliga kursen på avancerad nivå, Konstnärliga forskningsprocesser: teori och metod, kan kanske vara en utgångspunkt i detta arbete. De konstnärliga handledarnas roll bör planmässigt styrkas, både genom lokala åtgärder och genom aktivt deltagande i forskarskolan. Vi anser att det är absolut nödvändigt för att säkra den konstnärliga forskningens kvalitet särskilt i en miljö där dialog och erfarenhetsutbyte med andra forskningstraditioner är centralt.

Det nationella och internationella samarbetet kan i viss mån kompensera för den relativt lilla miljön som det konstnärliga området kommer att utgöra vid den nya storinstitutionen konst, kommunikation och lärande. Den uppbyggnad av specialkompetens och identitet som pågår inom den nationella konstnärliga forskarskolan bör utnyttjas mer aktivt som en resurs för den lokala miljön som på sikt också kommer att kunna bidra med värdefulla erfarenheter för att utveckla den nationella miljön.

Vid avdelningen har det under mer än tio år genomförts ett stort antal konstnärliga utvecklingsprojekt. Det är berömvärdt att universitetet har utvecklat ett system där konstnärliga produktioner väger lika tungt som vetenskapliga i den interna resursfördelningen. Den konstnärliga verksamheten har en mycket hög nivå och professorerna ges rimligt tidsutrymme för detta. I det fortsatta arbetet med att bygga upp miljön för konstnärlig forskning är det dock nödvändigt att reflektera kring likheter och olikheter mellan konstnärlig verksamhet, konstnärligt utvecklingsarbete och konstnärlig forskning. Det krävs också en medvetenhet om likheter och olikheter

mellan konstnärlig forskning och den forskning på vetenskaplig grund som har en lång tradition vid Luleå tekniska universitet.

Sammanfattningsvis återstår en hel del arbete för att säkra att den nya forskningsmiljön kan utveckla sin identitet. Då kommer den att kunna erbjuda alla doktorander en utbildning och handledning som ger förutsättningar för att doktoranderna uppnår examensmålen för konstnärlig utbildning på forskarnivå.

Kvalitetssäkring

Forskarutbildningen i ämnet musikalisk gestaltning kommer att kunna dra fördel av det kvalitetssäkringssystem som finns på plats vid Luleå tekniska universitet. Här finns universitetsgemensamma styrdokument för utbildningar på forskarnivå som reglerar inrättande, uppföljning av, och eventuell avveckling av examina och utbildningar. De allmänna studieplanerna följer högskolelag och högskoleförordning. Det finns ett system för att upprätta och följa upp de individuella studieplanerna.

Vi har däremot inte sett några strategiska dokument och handlingsplaner som tydligt fastställer hur forskningsmiljön vid den nya institutionen och avdelningen för musik, dans och teater bör utvecklas, organiseras och utformas.

I ansökan lyfter man fram den roll som den nationella konstnärliga forskarskolan har för samarbetet mellan de konstnärliga utbildningarna i Sverige. Vi hade gärna sett flera konkreta resultat av detta samarbete. På internationell nivå listas ett flertal samarbetspartners och nätverk men det redovisas inte närmare på vilket sätt det tänkta området musik och ämnet musikalisk gestaltning är en del av dessa. Här finns utrymme att fokusera på internationellt samarbete med universitet eller högskolor som bedriver konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå. Slutligen vill vi lyfta fram samtliga i utbildningen medverkande professorer liksom de sju doktoranderna i musikalisk gestaltning, musikpedagogik och ljudteknik är män (ansökan, bilaga 5b). Den sneda könsrekryteringen fördes fram som ett problem i den förra bedömningen 2010. Vi finner det anmärkningsvärt att institutionsledningen ännu inte analyserat orsakerna till detta och inte heller utarbetat någon strategi eller handlingsplan för att komma tillrätta med detta problem. Vi menar att detta är nödvändigt även om ämnet får en kvinnlig biträdande professor och någon av de sökande kvinnorna antas som doktorand.

Samlad bedömning

Vår samlade bedömning är att det vid Luleå tekniska universitet ännu inte finns tillräckliga förutsättningar för att bedriva konstnärlig forskarutbildning i musikalisk gestaltning.

De intervjuer som vi genomfört har dock övertygat oss om att det nu på alla nivåer inom universitetet finns både motivation och stor entusiasm för att bygga upp den konstnärliga forskningsmiljön och utbildning på forskarnivå inom musikområdet. Detta lägger en bra grund för det fortsatta arbetet. Den konstnärliga kompetensen i musikalisk gestaltning är mycket god liksom infrastrukturen för att bedriva utbildning på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Det är särskilt positivt att universitetet nu garanterar att miljön kan bestå av minst sex doktorander hösten 2013 och glädjande att det finns ett gott söktryck till de i våras utlysta doktorandanställningarna. Men ett helt nytt område för konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå skapas inte bara av ett antal professorer och doktorander. Det är dessutom ett område som ännu håller på att skapa sin egen identitet. I den nya ansökan saknas, liksom vid förra ansökningstillfället återigen helt en reflektion kring den konstnärliga forskningens särart och de utmaningar uppbyggnaden av miljön innebär.

De intervjuer vi genomförde gav inte heller några tillfredställande svar i detta avseende. Vi saknar reflektion kring likheter och olikheter mellan eget konstnärligt utövande, konstnärligt utvecklingsarbete respektive konstnärlig forskning. Vi saknar även reflektion kring de utmaningar som konstnärlig forskning innebär och som uppmärksammas i såväl de nationella som internationella konstnärliga forskningsmiljöerna. I dagsläget finns inga strategiska dokument och konkreta handlingsplaner för hur det nya området ska utvecklas vilket påpekades i den förra bedömningen. Sådana dokument, som avser utveckling på både kortare och längre sikt behöver tas fram för samtliga organisatoriska nivåer. På institutionsnivå behöver de konstnärliga handledarnas roll planmässigt styrkas och åtminstone någon kurs/seminarieserie för de konstnärliga doktoranderna utvecklas. Uppbyggnaden av kompetens och identitet som pågår inom den nationella konstnärliga forskarskolan bör utnyttjas mer aktivt. Det internationella samarbetet bör utvecklas särskilt avseende konstnärlig forskning och utbildning på forskarnivå.

För sakkunniggruppen

Nina Malterud